

האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطن في اسرائيل
The Association for Civil Rights in Israel

9 במרץ 2011

לכבוד
ח"כ דוד רותם
יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט
הכנסת
שלום רב,

הנדון: הצ"ח יסודות התקציב (הפחתת תקציב או תמיכה בשל פעילות נגד עקרונות המדינה)

לקראת הדיון הקבוע בוועדת חוקה, חוק ומשפט ליום 14.3.11 בשעה 9:30 בעניין הצ"ח יסודות התקציב (תיקון 39) (הפחתת תקציב או תמיכה בשל פעילות נגד עקרונות המדינה), התש"ע-2010, הידוע בציבור גם כ"חוק הנכבה", אנו מבקשים להעביר לעיוןך את עמדתנו כדלקמן:

הצ"ח פוגעת בזכויות יסוד

1. נבקש מיד להבהיר, כי אנו מתנגדים מכל וכל להצעת החוק שבנדון, בראש ובראשונה בשל פגיעתה הקשה בחופש הביטוי ובהיותה אנטי דמוקרטית, וכן בשל היותה חלק מרדיפה פוליטית וניסיון לעשות דה-לגיטימציה לציבור אזרחים שלם בישראל. **אנו מבקשים להתריע כי מדובר בהצעת חוק לא ראויה ומסוכנת מאד, כמפורט להלן.**
2. הצ"ח שבנדון עניינה הגבלה של סוגי ביטוי ספציפיים, אשר אינם נושאים חן בעיני קבוצות פוליטיות מסוימות בארץ, אשר הן במקרה בעלי רוב פוליטי בעת הזאת. **הצ"ח פוגעת באופן קשה בחופש הביטוי הפוליטי, בחופש האמנותי ובזכות להפגין, שכולן זכויות יסוד, המעוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.**
3. בנוסף, **מבקשת הצ"ח לסמן את האזרחים הערבים כמסוכנים וכלתי נאמנים למדינה, וזאת בשל העובדה כי הם מבקשים להביע נרטיב ופרשנות משלהם לגבי אירועים היסטוריים (יום העצמאות/הנכבה) אשר אינו נושא חן בעיני קבוצות פוליטיות מסוימות בארץ. זאת ועוד, הצ"ח מתעלמת לחלוטין מחובתה של המדינה להכיר בקבוצות מיעוט לאומי, בתרבותן ובנרטיב שלהן, כחלק מהגשמת זכותם למימוש עצמי ולתרבות.**
4. אם לא די בכל אלה, **מדובר בהצ"ח מעורפלת מבחינת הקריטריונים הקבועים בה, דבר אשר יביא בהכרח ליישום סלקטיבי ומפלה, מושפע פוליטית ומשתנה מעת לעת בהתאם לכך; ואשר מבקשת כי עובדי ציבור, פוליטיקאים וגופים ציבוריים יהיו מעורבים בהליך מינהלי, שהקביעות בו יעשו על סמך פרשנות אידיאולוגית או פוליטית.**

הערות לנוסח הצ"ח

5. בהצ"ח ישנן חמש עילות. שלוש מהן מתייחסות לעבירות פליליות בחוק הישראלי: עילה 2 – "הסתה לגזענות, לאלימות או לטרור"; עילה 3 – "תמיכה במאבק מזוין או במעשה טרור,

נגד מדינת ישראל"; ועילה 5 – "מעשה של השחתה או ביזוי פיזי הפוגע בכבוד דגל המדינה או סמל המדינה".

א. בהצ"ח ישנה כוונה להרחיב את הסנקציות הקבועות בדין הפלילי בגין ביצוע כל אחת מעבירות אלו, וזאת באופן בלתי ראוי מכמה טעמים. ראשית, יש לזכור, כי המדובר בעבירות ביטוי, אשר הענישה בגינן חייבת להיעשות באופן זהיר, ורק במקרים חריגים וקיצוניים ביותר, כפי שנעשה כיום. הרחבת הענישה באופן שרירותי – פוגעת בחופש הביטוי ומהווה גורם מצנן ומצנזר, אשר אינו ראוי והוא אף מסוכן במדינה דמוקרטית.

ב. בנוסף, וחשוב מכך – הקביעה כי נעברה עבירת ביטוי, חייבת להיעשות בזהירות רבה, כאמור במקרים קיצוניים בלבד, וזאת ע"י הבטחה של הליכים ראויים. בין השאר נדרש כי גורמים מקצועיים ורלבנטיים יעסקו בקביעה הזאת, ובמיוחד כאשר יש בה כדי לקבוע גם ביצוע של עבירה פלילית. אין להסתפק במנגנון מינהלי שיכריע בסוגיות אלו. ביקורת משפטית של היועמ"ש לממשלה, וכן ביקורת שיפוטית של בתימ"ש – הם הכרחיים בהליכים העוסקים בעבירות של ביטוי. ומיותר לציין, כי כל אלה אינם מצויים בהצ"ח זו.

6. שתי העילות הנוספות הן רחבות מדי, עמומות ולא חוקתיות, ולכן אין לאשרן. עילות אלה עוסקות בהגבלת חופש הביטוי, תוך ניסיון להכתיב אמת אידיאולוגית אחת ספציפית, שבה מחזיקים היוזמים ו/או התומכים בחוק זה. זאת תוך ניצול הרוב הפוליטי שיש ליוזמים בעת הזאת. המדובר באופן מובהק במצב של עריצות הרוב כלפי המיעוט, כאשר רוב פוליטי פוגע בזכויות בסיסיות של המיעוט, ובמקרה זה חופש הביטוי שלו, וכן חופש תרבותי והיסטורי, שאינם נושאים חן בעיניו.

א. עילה 1 – "שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית", הינה עילה שעניינה שלילה של האפשרות לבטא עמדה בנוגע לאופייה של המדינה. המדובר בעמדה אידיאולוגית שלגביה יש פרשנויות מרובות ומגוונות, ולפיכך לא ניתן ולא צריך לקבוע כי הדבר אסור. אף גורם פוליטי, מינהלי או מקצועי במשרדי הממשלה אינו יכול להכריע מה היא שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. וכבר ראינו, בהצ"ח שהגיש לאחרונה ח"כ אריאל, כי לדעתו גם מי שעוסק במיסיונריות נוצרית פוגע בהיותה של המדינה מדינה יהודית, דהיינו – המדובר ביריעה רחבה ביותר, הנתונה לפרשנות עפ"י השקפת עולמו של כל אדם, ולפיכך לא ניתן ולא ראוי לעגנה בחוק כאסורה.

ב. עילה 4 – עניינה איסור על ציון יום העצמאות כיום הנכבה. יאמר תחילה, כי אין בציון יום הנכבה משום שלילת קיומה של מדינת ישראל בכלל או כמדינה יהודית ודמוקרטית בפרט, כפי שהצ"ח מנסה להציג זאת. אך מעבר לכך, לא ראוי שחקיקה תתיימר להכריע בשאלות היסטוריות שנויות במחלוקת. פרשנות של עובדות ואירועים היסטוריים אינה התערבות למחוקק לענות בו. לאנשים שונים תובנות שונות הנובעות מעובדות היסטוריות, ואין להכתיב במדינה דמוקרטית אמת היסטורית אחת, כפי שנעשה בארצות חשוכות. בנוסף ובאופן ספציפי, למיעוט הערבי בישראל יש זכות

לפרש את הקמת מדינת ישראל כאסון לאומי שלהם, גם אם הדבר אינו נעים ואינו נוח למי מאזרחיה היהודים של המדינה. יתר על כן, נרטיב לאומי והיסטורי הוא חלק מזכויות לאומיות ותרבותיות של כל עם ו/או קבוצת מיעוט, ואין לשלול אותם מהמיעוט הערבי בישראל, רק כדי להבטיח לרוב אמת היסטורית הנוחה לו.

7. הצ"ח עוסקת בתכנים אידיאולוגיים שהפרשנות שלהם הינה אידיאולוגית, ומבקשת לערב דרגים פוליטיים ועובדי מדינה בקביעתם. כל אלה יביאו לפגיעה נרחבת בחופש הביטוי. החוק יכלול למעשה כל מיצג אומנותי שיעסוק בתכנים השונים הנ"ל, כולל הצגות; כל הרצאה, מאמר, דיון אקדמי, רומן ספרותי או שיר שיעסוק בתכנים הללו; כל כנס פוליטי שידון בהם; וכמובן כל מחאה חברתית או פוליטית, מימין או משמאל (ולשם ההמחשה - מתנחלים שקורעים קריעה בדגל לאות אבל או קריעה של דגל במהלך הצגה) – יכולים להיחשב כולם כנופלים בגדר החוק ויהיו צפויים לסנקציות בהתאם לפרשנות הספציפית שתיתן לחוק בעת זו או אחרת, הכל באופן מפלה ושרירותי.

8. ברור עוד, כי להצ"ח אפקט מצנן ומרתיע. גופים ציבוריים מכל סוג, לרבות רשויות מקומיות, אוניברסיטאות, בתי ספר, מכוני מחקר, גופי מוסדות תרבות ואמנות, יתחילו לצנזר דיונים, מופעים, יצירות אמנות מכל סוג וכיוצ"ב, בשל חשש מהפגיעה במימון שלהם.

9. גם ההליך הקבוע בחוק הוא פסול – עובדי מדינה מתבקשים להכריע לגבי תכנים אידיאולוגיים של חופש הביטוי. לא רק שאין להם מומחיות לדון בשאלות אלו, אלא שלעיתים הם בעצמם גורמים פוליטיים או כפופים לדרגים פוליטיים באופן כובל, שלא מאפשר להם הבעת עמדה מקצועית עצמאית. זאת בעוד הגורמים המשפטיים הנחוצים – היועמ"ש ובימ"ש – אינם לוקחים חלק בהליך כלל על אף שמדובר בעבירות ביטוי, אשר כרגיל, בחוק הישראלי, כפופות לביקורת מהסוג האמור.

10. גם הפרטים הטכניים של קביעת גובה הקנס אינם מעוגנים באופן ברור, ועלולים להביא לשלילת מימון שרירותית ומפלה.

לסיכום

המדובר בהצ"ח פוגענית במיוחד, הפוגעת בדמוקרטיה הישראלית ע"י פגיעה בזכויות יסוד רבות: חופש ביטוי פוליטי, חופש ביטוי אמנותי ואקדמי, חופש ההפגנה, יכולת למימוש ביטוי תרבותי של קבוצות מיעוט והגשמה עצמית. יוזמי החוק מנסים להכתיב בחוק זה עמדה אידיאולוגית והיסטורית אחת כאמת צרופה ולמנוע מגוון עמדות ודעות, והכל תוך ניסיון לעשות דה-לגיטימציה למי שאינם מסכימים עם עמדתם כאילו אי ההסכמה משמעה, אוטומטית, פגיעה במדינה.

אנו קוראים לכם לדחות מכל וכל את הצעת החוק הפוגענית הזו, ולהבטיח הגנה על הדמוקרטיה הישראלית, על חופש הביטוי ועל פלורליזם מחשבתי ומגוון דעות.

בכבוד רב ובברכה,

דן יקר, עו"ד
היועץ המשפטי

דבי גילד-חיו, עו"ד
מקדמת מדיניות וחקיקה